

28.08.2015

Hõreda linna potentsiaal

Näiteid hüljatud hoonete ja linnaruumi ajutisest kasutusest Tallinnas*

Kaija-Luisa Kurik

Linnahall on viljakas pind grafititegijatele.

Triin Pitsi

vaadelda linna kogu planeerimispraktikat ajutisena (näiteks üldplaneeringud on mõeldud 20–50 aastaks), siis ajutise lahenduse korral ei aeta taga täiuslikkust, vaid ruum kohandatakse, lähenetakse sellele taktikaliselt, mitte enam strateegiliselt. Tallinnas nagu mujalgi maailmas võetakse ruume järjest kasvava kodanikuaktiivsuse tõttu ajutiselt kasutusele üha rohkem. Nüüdisaegne koostöövorm, kus linnavalitsus, arendajad ja kodanikuühendused ajutisusega eksperimenteerivad, on aga alles kujunemisejärgus.

Ajutiste projektide peamine eesmärk on linnaruumi elavdada ning omamoodi kritiseerida domineerivat planeerimismudelit. Kuigi selline lähenemine ei ole alati läbi mõeldud ega pikalt plaanitud ning lõpptulemus pole ette teada, ei jää hooned sellepärast ajutiselt kasutamata.

Uue identiteedi otsingul

Hea näide on maamärk linnahall: kontserdisaalina toiminud kompleks suleti 2006. aastal ja hoonele uue funktsiooni leidmine on osutunud keeruliseks. Iga päev linnahalli sisse ei saa, kuid aeg-ajalt avatakse ukseid mõneks näituseks, *performance*'iks või filmimiseks. Hoone katus on aga oluline kogunemispäik noortele, sobilik pind grafititegijatele, vaatamisväärsus vaateid otsivale turistile. Linnahalli puhul näeme isetekkelist ajutist kasutuselevõttu. Linn, kellele hall kuulub, otsib püsivamat lahendust, kuid selle puudumisel elab muljetavaldav hoone (või vähemasti selle väline külg) oma elu. Omamoodi organiseerimatuse ning ligipäätava katuse tõttu on hoonest kujunenud üks väärtuslikumaid (ajutisi?) avaliku ruumi näiteid linnas.

Samalaadne ruumi tõlgendamise protsess on toimunud endises Patarei merekindluses, mis oli

aastaid kasutuses vanglana. Väga halbade tingimustega vangla sulgemisest saadik on otsitud merekindlusele uut rolli, näiteks kaaluti alles mõne aja eest sinna Eesti Kunstiakadeemia paigutamist. Täna tegutseb Patarei alal kultuuripark, muuseum ning hooajaline rand. Sealne keskkond kirjeldab väga ilmekalt Tallinna keerulist suhet merega: rand kindlusemüüride ja mere vahel on veest ära lõigatud okastraadiga. Endine vangla on aga tõeline šokiturismi paik, omalaadne muuseum, kus eksponaadid pole klaaskappi asetatud ega minevikust puhtaks pintseldatud, vaid annavad oma algsel kohal pildi keerulistest vanglatingimustest. Merekindluse ala kasutatakse ka ühekordseteks üritusteks: näitusteks, teatrietendusteks, festivalideks ning kontsertideks. Irooniline, kuid elamurajoonidest eraldatud endises vanglas hõljub tegelikult vabaduse atmosfäär.

Kui tundub, et enamik uut elu ootavaid hüljatud ruume asub vanalinnast väljaspool, hilisemas ajalookihistuses, siis tegelikult on identiteeti otsiv ruum peidus ka keskaegse linnatänavä ääres. 1990. aastast tühjana seisnud omaaegne Heliose kino Sauna tänaval on leidnud alles nüüd, ajutise kasutuselevõtu pildile tõusmisel, uue rolli. Asukohast ning hoone esialgsest funktsioonist tulenevalt on kino ruumid põnevad just etenduspaigana. Praegu on hoone kasutusel teatrilavana, sel aastal etendus seal näiteks nukuteatri lavastus „Dorian Gray portree“.

Ajutine kasutus on populaarses hüpikkultuuris atraktiivne teema. Kuid oluline on viidata ka ajutisusega seotud ohtudele: kultuuriprojektide kõrval jääb tihti märkamata ajutisuse sotsiaalne aspekt. Näiteks peaaegu täielikult hüljatud Kopli liinide keeruline olukord näitab, kuidas kujutluspilt mereäärsest piirkonnast, millest kunagi peaks saama ihaldusväärne elamurajoon, on ajutist kasutust takistanud. Pikalt esil kujutluspilt kellegi ideaalist löi nii-öelda kestvalt ajutise olukorra. Sealsetel elanikel kadus põhjus oma elamistingimustesse investeerida. Praktika näitab, et sageli toimib ajutine kasutuselevõtt püsivamalt, kui oodatakse. Ajutine kasutus ei ole tihtipeale teadlik valik, vaid selle on tinginud pool-kestev problemaatiline olukord.

Tühermaad linna sees

Hüljatud hooned on Tallinnas pigem erand kui reegel. Olukorra on tinginud mitmed tegurid: funktsiooni kadumine, omandisuhete keerukus, puudulik infrastruktuur, majanduskriisi mõjud jne. Tallinna iseloomustavad ka rohked tühermaad linna sees, piirkonnad, mille arendamine on kujunenud aastatepikkuseks saagaks. Eriti kontrastselt torkavad need silma just südalinna, rannajoonel ning sadamaalal.

Suur osa linna tühermaid on ajutistelt kasutuses parklatena, eriti domineerib linnaruumis kaubamärk EuroPark. Tühikuid ajutiselt parklatena kasutavad firmad investeerivad ruumi vähe, kuid annavad omanikele võimaluse ajutisuse seisundilt kasumit teenida. Üldsus küll aktsepteerib ja mõistab seda, kuid see ei välista ajutise kasutuse mitmekesistamise vajadust. Eriti silmatorkav näide ajutiste parklate domineerimisest linnas on endine kunstiakadeemia maa-ala Laikmaa tänaval, otse linna ärikeskuse südames. Pärast kunstiakadeemia lammutamist ning uue maja plaanide luhtumist on see plats juba aastaid kasutusel parklana, mille kõrval on aeg-ajalt nähtud ka kunstiinstallatsioone. Ajutisuse tõttu tunduvad projektid näiliselt ebaolulisemad ning see justkui õigustab linnaruumi kvaliteeti panustamata jätmist. Tühermaade kasutamine parklatena tõstatab ajutisuse, kasumlikkuse ja ruumi kvaliteedi vahekorra küsimuse. Ühelt poolt on tühermaade parklatena kasutamine väga praktiline lahendus, mis rahuldaks nagu teatud linnaruumi kasutajate vajadusi, kuid linna tühikute täitmiseks võiks pakkuda ka linnaruumi elavdavaid kasutusvõimalusi.

Tühermaade parklana kasutamise kõrval esineb ka alternatiivseid linnaruumiprojekte, mis

Julgustavad kaasavalt planeerima. Huvitav näide on Kalarand, mis oli Nõukogude perioodil suletud ja aastaid räämas. 2011. aastal rajati sinna ajutine linnarand, kus saab otse südalinnas merega kokku puutuda. Kalarand ajutise avaliku ruumina annab tunnistust ajutise kasutuselevõtu elavdavast mõjust linnaruumile ning kodanikuühenduste ning arendajate koostööst. Ajutine kasutus aitab linna arendamise algfaasis kujundada käitumismustreid, luua kohtadele tähendust ning annab linnakodanikule võimaluse linna arengus kaasa rääkida. 2015. aasta suvel suleti Kalarand avalikkusele, ent ajutise olukorra lõppemine ja püsiva teke on uus väljakutse.

* 25. augustil peeti Goethe instituudis seminar „Ruumide väestamine“ („Empowering Spaces“), kus oli kõne all Tallinna hüljatud hoonete ning ajutise ruumikasutuse mõtestamine.

👁 Post Views: 83

0 Comments **Sirp**

1 Login ▾

♥ Recommend [↗ Share](#)

Sort by Best ▾

Start the discussion...

Be the first to comment.

ALSO ON SIRP

WHAT'S THIS?

Eestivene. Lõimumise tõeline mõte

3 comments • a month ago

Kaur Kender — Minu lapsed oma isamaal oma emakeeles õppimas on see, millega Ref ja Irl trukkinud on ja truckkima jäävad.

„Ah, sina oled ju erand!“

1 comment • a month ago

Tiia Kõnnussaar — Kõik erakoolid ei ole selektiivkoolid, sest (v. a vist Rocca al Mare) sinna jaksavad praegu siiski veel

Heino Sampu 10. II 1932 – 30. VI 2015

1 comment • 3 months ago

Mattias Sampu — SuperLux Vanaisa oli.....
:/ :)

Syrizat ei tohiks süüdistada Kreeka inimeste huvide eest seismise tõttu

2 comments • 3 months ago

Ront — Küsimus ei ole selles mis on kellele parem, vaid selles et järgitaks laenamise põhimõtteid - ka laenu andja vastutab selle

✉ Subscribe

🗨 Add Disqus to your site

🔒 Privacy